

saaledes som denne Lov yder det. Dette Forsøg er, saa vidt man kan skønne, faldet nogenlunde, om end ikke ganske tilfredsstillende ud. Man staar endnu noget uklar over de virkelige Resultater af dette Forsøg, og det vilde vist ikke skade, om man ogsaa kom til at gøre et Forsøg i den anden Retning, saaledes, at naar de 5 Aar, hvori denne Lov tænkes at skulle bruges, vare gaaede, man da stod saaledes, at man havde Erfaringer ogsaa fra den Side. Jeg vil i alt Fald anbefale denne Tanke til Udvalgets Overvejelse. Skulde det vise sig, at Forsøget ikke lykkes, kunne vi jo gaa bort fra det. I alt Fald vil det aldrig være til nogen Skade paa dette Omraade at have alle de Erfaringer, som det er muligt at faa, thi vi ere vistnok enige om allesammen, at det er et ret vanskeligt Omraade at reformere paa. Vi staa saaledes, at naar vi se tilbage paa de Aar, der ere gaaede, kunne vi sige, at det er gaaet nogenlunde, men ingen tør staa op og sige, hvorledes det vil gaa, hvis Konjunkturerne blive anderledes, eller hvis der kommer en Verdensbevægelse, som tvinger os til at ændre vore Produktionsforhold, navnlig paa Landbrugets Omraade. Vi have jo set, at Landbruget har maattet gøre hurtige Svingninger, og det er jo egentlig stort gjort af det danske Landbrug, at det har vist sig at kunne svinge saa hurtigt og trænge frem ad ny Veje med den Kraft, hvormed det er trængt frem. Det tjener Landbruget til overordentlig Ære, men ingen ved, om der ikke kan komme saadanne Forhold igen, og der er heller ingen, der kan forudsige, hvorledes det vil gaa disse Huse under saadanne Forhold, naar Konjunkturerne og Produktionsforholdene blive andre end nu. Derfor tror jeg, at det kunde være heldigt, om vi ogsaa paa dette Omraade kom til at gøre et Forsøg, saaledes at vi stode klar over begge Veje, naar vi naaede til Enden af den ny Periode, som denne Lov indvarsler.

Det ærede Medlem for Søby (Vilhelm Lassen) udtalte sig i Anledning af nogle Bemærkninger fra min Partifælle for Odense (Marott) om vore Teorier. Han sagde, at vi blæste vore Teorier et Stykke — jeg tror endog, han sagde et langt Stykke —, naar vi saa, at Livets Træ bar Frugter, som vi ønskede at komme i Besiddelse af. Jeg vil sige det ærede Medlem, at vi Socialdemokrater bestræbe os altid for at være lydøre over for Udviklingen. Udviklingens Lové bestemmer Socialdemokratiet ikke, de bestemmes ikke ved nogen

Teori af noget som helst Parti, nogen som helst videnskabelig Institution eller noget Universitet eller noget som helst andet. Livets og Udviklingens Lové skrive sig selv, og det Parti, som vil frem og gøre noget godt for den Stand, som det repræsenterer, maa være lydøret over for, hvor Udviklingen gaar hen, det maa have et skarpt Øje for at se dette og for at kunne følge med. Det er ikke undgaaet Socialdemokratiets Opmærksomhed, at Udviklingen paa Landet maaske er gaaet i en noget anden Retning, end vore første Teoretikere havde tænkt sig; at den er gaaet i Retning af Smaadrift, medens Udviklingen inde i Byerne er den, at den lille Haandværker bliver, om man saa kan sige, berøvet sit selvstændige Arbejde og reduceret mere og mere til at blive Reparationsarbejder for store Fabrikker, medens den lille handlende fører en fortvivlet Kamp for at holde sig mod de store Magasiner og i det hele taget eksistere. Medens den ene lille Smaamand efter den anden inde i Byen gaar til Bunds, synes det at gaa den modsatte Vej ude paa Landet; der synes den lille Drift at klare sig bedst; men dette behøver aldeles ikke at staa i Modstrid med de Teorier, som ligge til Grund for Socialismen. Vore Teorier sige, at Arbejdsmidlerne bør være en Samfundsejendom, men aldeles ikke, hvorledes Samfundet skal fordele denne produktive Ejendom mellem Samfundets Medlemmer, hvor store eller smaa Stykkerne skulle være. Vore Teorier sige, at saa længe Samfundsmidlerne ere i den private Kapitals Eje, vil den arbejdende Del af Befolkningen være udsat for Nød, saa vil Nød og Fattigdom eksistere. Men hvis Arbejdsmidlerne blive Samfundsejendom, ville samtlige Samfundsmedlemmer kunne have Andel i ligeligt Maal i de Goder, der fremkomme af Produktionen. Derfor have vi meget godt kunnet gaa med til Forslaget, som det foreligger og forelaa for fem Aar siden, til, at Stordriften fraveges ude paa Landet og til at gaa i Pagt med Udviklingen for at skabe smaa, selvstændige Agerbrug. Men vore Principper og Ønsker gaa endnu og ville vedblivende gaa i den Retning, at de Lodder, der her er Tale om, gaa over til at blive Stats-ejendom i Stedet for den enkeltes Ejendom, idet vi mene, at den enkelte derved vil være mere betrygget end under andre Forhold.

Jeg skal indskrænke mig hertil, da det vel nu er paa Tiden, at denne første Behandling sluttet, og da de Tanker, der